TARİH TETKİKLERİ

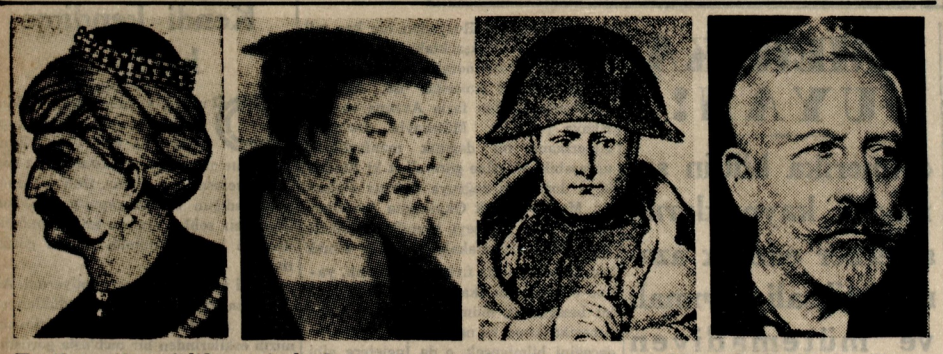

Tarihte cihangirlik peşinde koşan dört meşhur hükümdar: Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim, İspanya Kralı ve Almanya İmparatoru Şarlken, Fransız İmparatoru Napolyon Bonapart, Almanya İmparatoru İkinci Vilhelm

Avrupaya hâkim olmak davası

Tarihte bu mevzua dair sahifeler çok ibret vericidir

YAZAN: Hasan Adnan GİZ

Yavuz Sultan Selim, bir Türk denizcisinin tersim ettiği cihan haritasını tetkik ederken:

«— Dünya bir hükümdara kifayet edecek kadar vâsi değilmiş!» diyerek pek cihangirane bir teessüfte bulunmuştu.

Bugünün cihangirleri henüz bütün cihana hâkim olmak gibi büyük emeller beslemiyorlar. Onların pek mütevazı bir hulyası var: Avrupa hegemonyası!..

Dava yeni değildir. Muhtelif tarihlerde birçok hükümdarlar Avrupa'ya hâkim olmak davasile meydana çıkmış ve Avrupa'yı kan, ateş içinde bırakarak neticede daima mağlûb ve münhezim olmuşlardır.

Tarih bu hususta bize pek ibret verici sayfalar arzediyor. Bununla beraber, tarih her zaman tekerrürden ibaret değildir diyorlar. Olabilir. Fakat muhakkak ki tekerrür etmiyen hâdiseler asırlardanberi muayyen kanunlar dahilinde zuhur ve inkişaf eden vukuatın yanıbaşında maskelenmiş bir ışık kadar sönük kalıyor. Avrupaya hâkim olmak veya İngiltere'yi istilâ etmek gibi tarihin çok büyük davaları, daima muayyen bir kanunun değişmez hükümlerine göre hal ve faslolunmuştur. imdi bu küçük makale ile tarihte meşhur hegemonya davalarını ve bu dava karşısında büyük Avrupa devletlerinin takib etmiş oldukları siyasetin ana hatlarını belirtmek istiyorum.

İstanbulun fethi ile başlıyan yeni zamandan bugüne kadar Avrupa kıt'ası belli başlı dört hegemonya tehlikesi geçirdi.

Dört hükümdar senelerce bu dava peşinde koştu: Şarlken, Ondördüncü Lui, Napolyon ve İkinci Vilhelm.

Gaye, eski Şarlman ve mukaddes Roma-Cermen imparatorluğunu ihya etmek, Fransa ile Almanya'yı birleştirerek Balkanlardan İngiltere'ye kadar bütün Avrupa'ya hâkim olmaktı. Bu davanın hâdimleri karşılarında daima İngiltere'yi bulmuş ve hegemonya dalgaları her zaman Britanya sahillerinde parçalanmıştır.

Şarlken fıtraten zayıf ve hastalıklı bir adamdı. Parlak bir mukadderat onu böyle bir davaya sürüklediği. Muhteşem bir mirasa konarak - Fransa haric - hemen bütün berri Avrupa'ya ve zengin Amerika müstemlekâtına sahib olmuştu. Şarlman imparatorluğunu yeniden ihya için yalnız bir Nöstrazya kıt'ası yani Fransa eksikti. Bir Ortaçağ şövalyesi kadar boş bir gurur sahibi olan Fransa Kralı Birinci Fransuva ise İmparatorun şevketine zerre kadar ehemmiyet vermiyordu. Nihayet mücadele saati çaldı. Yüz sene harbindenberi Fransa'nın Avrupadaki hüküm ve nüfuzunu kırmak gayesini güden İngiltere bu savaşta Şarlken tarafını tutmuştu. Pavye muharebesinde Birinci Fransuva «namustan başka herşeyi kaybederek» İmparatora esir düştü.

Bu muvaffakıyetine rağmen Şarlken hedefine vâsıl olamadı. Zira, bir taraftan zaferden zafere koşan Türk ordusunun Avusturya'yı tehdidi, diğer taraftan Habsburglar'ın hegemonyasından kuşkulanan İngiltere ile Papanın Fransa tarafına dönmesi onun bütün arzularına set çekmişti. Uzun ve neticesiz bir mücadeleden sonra derin bir ümidsizliğe düşerek tac ve tahtını oğlu ile kardeşine bıraktı ve kendi İspanya'da bir manastıra kapandı. Şarlken sonra oğlu İkinci Filip uzun müddet İngiltere ile kontra gitti. İtikadından şüphe ettiği oğlunun bile kanına giren bu çılgın müteassıb, Fransa ile bütün protestanları ortadan kaldırmak ve bu suretle Avrupa'ya hâkim olmak istiyordu. Fakat bütün teşebbüsleri Kraliçe Elizebet'in yenilmez azmi karşısında ezilerek «Namağlûb Armada» ile beraber feci bir şekilde perişan oldu. Bu tarihten sonra bir daha hegemonya iddiasında bulunmıyan Habsburglar'ın yerini Fransız hükümdarları tutmuştur. Ondördüncü Lui Felemenk ve «İspanya Veraset» harblerile uzun müddet bu gaye uğruna döğüştü.

Bu devirde İngiltere'yi idare eden Stüar hanedanı Fransızlar'la gayet dost geçiniyor ve âdeta Ondördüncü Luinin direktiflerile hareket ediyordu. Fakat Fransız hegemonyasını Britanya'nın itilâsına karşı en büyük bir tehlike addeden İngilizler, Nihayet Stüar Hanedanını memleketten kovarak müthiş bir Fransız düşmanı olan Giyyom Doranj'ı kral intihab ettiler. Bu mühim tebeddül ile Ondördüncü Luinin davası da suya düştü.

Fakat hiçbir hükümdar Napolyon Bonapart kadar bu büyük hedefe yaklaşamamıştır. Napolyon bir kere şahsı itibarile tam bu iş için yaratılmış mümtaz bir asker, yüksek bir kumandandı. Sonra ne kimseden yardım bekliyor, ne de kendi işini başkasına havale ediyor, kendi hayalhanesinde doğan davasını yine bizzat kendi görüyordu. Lâkin ilk adımda o da İngiltere ile çatıştı. Karşısına Pit gibi müthiş bir diplomat çıktı. Fransa'nın bu nadir dehası ile İngiliz azim ve inadı arasındaki mücadele tam on beş sene sürdü. Napolyon on beş sene zarfında (Suriye'deki Türk kalesi Akkâ önündeki hezimeti müstesna) zaferden zafere koştu. Rusları, Avusturyalıları, Almanları, İspanyolları üstüste yendi. Beyaz atının üstünde daima muzaffer olarak Roma'ya, Berline, Viyana'ya, Madride, Varşuva'ya ve Moskova'ya girdi. Fakat neticede melâl ve hüsran içinde İngilizler'e teslim oldu. Milyonlarca Fransız'ın kanını harcıyarak bütün milletleri yenen ve Fransa'nın hududunu birkaç misli büyülterek tam on beş sene Avrupa'yı titreten bu nadir cihangirin bu kadar zafer ve galibiyetten sonra yurdunu sefil ve perişan bırakarak yeis ve aciz içinde İngilizler'e teslim olması, cidden tarihin en ibret verici sayfalarından biridir.

Napolyonun sukutundan sonra Viyana kongresi Avrupa'ya yeni bir nizam verdi. Avrupa müvazenesini temin için bir takım küçük devletler teşkil olundu. Nitekim Harbi Umumiden sonra da bu muvaffakıyetsiz usüle müracaat edilmiştir. Viyana kongresini takib eden sulh devresinde Avrupa devletleri içinde en ziyade Prusya terakki ve inkişaf etti. Güstav Löbon'un «büyüyen her millet hegemonyaya temayül eder; sonra en kuvvetli millet haline gelince rakib devletleri imha etmek ister» formülü kısa bir zaman içinde Prusya'yı da tahtı hükmüne aldı. Sadova ve Sedan zaferlerile rakib devletlerin şevketi imha olundu. Fransa ile hâlâ rakib geçinen İngiltere 1870 zaferini alkışladı. Bismark'ın âkilâne siyaseti ile büyük bir Alman imparaorluğu vücud buldu. Yalnız orduya güvenmiyerek ayni zamanda pek ihtiyatlı bir siyaset kullanan Bismark, İngiltere ve Rusya ile dost geçinmiş, şark meselesine ve Balkanlara karışmamış, «henüz büyük bir servet biriktirmiyen Almanya için» müstemlike siyasetini pek tehlikeli bir sergüzeşt addetmişti. İşte bu sırada tahta geçen İkinci Vilhelm böyle hazır ve muhteşem bir devlete konunca, bütün şımarık prenslere mahsus bir haleti ruhiye ile derhal bir Sezar tavrı takındı. Evvelâ Bismark'ı Başvekâletten attı; sonra Rusya ve İngiltere ile bozuştu. Nihayet, Napolyon'un sukutundanberi meş'um bir silâh gibi bir tarafa terkolunan hegemonya davasını ele aldı. Vilhelm'in hegemonyası üç esasa dayanıyordu: 1 — Mitteleuropa Merkezi Avrupa hâkimiyeti. 2 — Drang Nach Osten Şarka yürüyüş. 3 — Koloniyal Politik Denizaşırı müstemleke siyaseti.

Bu üç davanın her biri ile: Fransa, Rusya ve İngiltere nüfuzuna tecavüz olunuyordu. Bilhassa üçüncü dava üzerinde ısrar eden Vilhelm, Stetin de söylediği bir nutukta «istikbalimiz denizdedir.» diyerek doğrudan doğruya İngiltere ile rekabete kalktı. Halbuki İngiliz Kralı Yedinci Edvard, Vilhelm'in dayısıydı. Dayı ile yeğen son defa bir fırtınalı günde Şimaldenizinde buluştular. Ne konuştuklarını kimse anlıyamadı. Fakat harb gittikçe yaklaşıyordu. Netice malûmdur.

Avrupa hegemonyası karşısında Rusya

Ruslar hiçbir zaman Avrupa'ya hâkim olmak gayesini gütmemişlerdir. Hegemonya davasına karşı aldıkları vaziyet ise pek şayanı dikkat bir tahavvül arzeder. I—Hegemonya iddia eden devletlere yardım etmişlerdir. Kendilerine Lehistan'da arazi ve Balkanlar'da serbesti verildiği zaman. II — Hegemonya davasına karşı koymuşlardır. Yakınşark'taki nüfuzları tehdid olunduğu vakit.

Meselâ Napolyon şarka tecavüz ettiği zaman Çar Pavlo İngiltere ve Türkiye ile birleşmişti. İsviçre'deki ordusunun mağlûbiyeti üzerine Napolyon tarafına döndü ve Hindistan'ı istilâ için Napolyon'la müşterek bir plân hazırladı. Fakat o zaman İngiliz siyasetini idare eden meşhur Pit büyük bir maharet göstererek Ruslar'ı tekrar elde etti ve Çar Pavlo, vükelâsı tarafından katiolunarak yerine oğlu Aleksandr geçti.

Aleksandr uzun zaman Napolyon'la mücadele ettikten sonra nihayet Tilisit'de İmparatorla görüşmüş ve Ruslar'ın arzusu hilâfına olarak Fransa'ya meyletmişti. Erfürt mülâkatında iki imparator şarkı Avrupa'yı taksime karar verdiler. Yapılan plân mucibince Besarabya, Rumanya ve Bulgaristan Rusya'ya veriliyor, Fransa'nın hissesine Mora, Girid, ve Arnavutluk düşüyordu. Fakat bu tasavvur hiçbir zaman tatbik mevkiine konulamamış ve İngiliz politikasının galebesi üzerine Ruslar tekrar Napolyon aleyhindeki ittifaka dahil olmuşlardır.

İşte tarihte Avrupa'ya hâkim olmak davası ile, büyük devletlerin bu dava karşısında takib etmiş oldukları siyasetin hülâsası bundan ibarettir. Zannedersem bugün pek az şey değişmiştir. Hele vaktile cihan hâkimiyeti için söylenmiş fransızca meşhur bir mısra vardır ki, günün bütün yeni şartlarına rağmen hâlâ eski kıymetini muhafaza ediyor:

«Le trident de Neptune est le sceptre du monde»

«Denizler ilâhı Neptün'ün yabası, ayni zamanda cihan hâkimiyetinin âsasıdır!»

Hasan Adnan Giz

TAKSİM SİNEMASI

BU GÜN

Matinelerden itibaren

Göz kamaştırıcı dekorlar içinde ruhunuz şark ve Türk musikisile süslenmiş rakıslı TÜRKÇE sözlü ve sazlı büyük bir aşk ve ihtişam filmi olan

Kızıl Rakkase

- Salome -

Bu filme mahsus şarkıları hazırlayan, besteleyen ve sahneye vazeden müzik rejisörü: **Artaki CAN.** Bu film için hazırlanan yeni ve işitilmemiş şarkıları okuyanlar:

Müzeyyen Senar

VE

Suzan, Faide, Bedriye, Samiye, Suad Gün ve Nadir

ÇALANLAR:

Keman: **Nubar** - Kanun: **Ahmed** - Cümbüs: **Cemal ve Hasan** - Klarnet: **Şükrü** - Darbuka: **Hasan Tahsin.** ve saire... **Büyük Mehter takımı** ve koro heyeti. Millî **Yallah** bestesile başlayan film bir ziyafeti musikiyedir.

İlâveten: YUNAN - İTALYAN harbine aid manzaralar.

ROBERT KOCH

Ölüme Karşı Savaş

Müstesna şaheserin gördüğü rağbet ve yaratıcısı

EMIL JANINGS'in

kazandığı fevkalâde muvafakiyet hasebile

SAKARYA

SİNEMASI PROGRAMINDA

3 GÜN DAHA

devam edecektir.

GEÇ KALANLAR İÇİN FIRSAT

SİNEMA

Myrna Loy, briç şampiyonu

Sevimli artist: «Bu oyun hayat mücadelesine çok benzer. Onda da muvaffakiyetin ilk şartı sabırdır» diyor

Myrna Loy, Holivuddaki köşkünün bahçesinde

Holivuddan yazılıyor:

İyi bir artist, güzel bir Havva kızı, mükemmel br ev kadını olan Myrna Loy ayni zamanda kâğıd oyunlarında da muvaffakiyet gösteren bir meraklıdır. Beyaz perdede bütün rollerini nekadar sonsuz bir tabiilik ve sükûnet içinde oynadığına bütün dünya seyircileri şahiddir. Fakat san'atkârın hususi hayatı hele tiyatro ve sinema sahasına ilk atıldığı devirlerde hiç de böyle sakin ve rahat geçmemiştir. Fakat, o, bugünkü eriştiği mevkii, tıpkı beyaz perdede de yaptığı gibi heyecanlarını istediği anda mükemmelen frenlemek sayesinde elde etmiştir. Bazan musahabeleri esnasında:

— Ah, der, hayatın bana verdiği acı derslerden sonra böyle olmamaklığım zaten kabil değildi ki.. İlk zamanlar gerek sahnede seyircilerin önüne, gerekse stüdyoda lâmbaların altına titriyerek çıkardım. Vazifem bittiği vakit de müthiş sinir buhranları içinde odama çekilirdim.

Evet, artistin söyledikleri tamamen hakikattir. Hatta bu sinir buhranları neticesi yatağa düşecek kadar bile hasta olmuştur. Lâkin ihtiyar bir doktor, hususile kadınların heyecanlarına mağlûb olmamaları lâzım geldiğini, sinirlerine daima hâkim olmaları icab ettiğini gayet hakimane bir tarzda öğretmiştir.

Myrna Loy bu nasihat üzerine sinirlenmemek ve heyecanlanmamak için hayret edilecek derecede sonsuz bir cesaretle mücadele etmeğe başladı, bu suretle vücudile beraber dimağını da sağlamlaştırmak için ruhî ve bedeni ek - zersizler yapmağa girişti ve neticede âsabına hâkim bir insan olarak meydana çıktı.

Tabiî meraklılar eksik değil.. San'at hayatında olduğu kadar, hususi hayatında ve aile yuvasında da böyle enerjik davranıp davranamadığını soruyorlar. o da dudaklarını en tatlı tebessümlerinden birile süsliyerek:

— Şüphesiz! diyor, sonra da ilâve ediyor:

— Maamafih bazan büyük heyecanları ve sinirlenmeleri bastırmak için en iyi çarelerden biri telâkki ettiğim usule de müracaat ediyorum.. Yani ağlıyorum.

Geçen gün stüdyoda çevrilen yeni filimleri görmek için dolaşırken koridorda şirin san'atkâra tesadüf ettim. Elinde güzel bir pudra kutusu tuvaletini tazeliyordu:

— Aman, dedim, ne şık şey bu?.

Gülerek cevab verdi:

— Evet, pek zarif, bunu bir briç turnuvasında şampiyon olma neticesi kazandım.

— Şüphesiz, sinirlerinize hâkim olabilmek kâğıd oyunlarında da size muvaffakiyet temin ediyor..

— Bilmem.. Fakat ben brici hayat mücadelesine çok benzetirim.. Onda da zaferin yegâne şartı sabırdır.

Bir iki satırla

★ Cary Grant ve İrene Dunne «Kolumbia» şirketi hesabına «Beş paralık serenad» isminde bir filim çevireceklerdir. Kordelâyı rejisör George Stevens idare edecektir.

★ Mis Glaspell isimindeki Amerikalı kadın muharririn «Sabah yakındır» ismindeki meşhur romanı Amerikalı sinema şirketlerinden biri tarafından beyaz perdeye nakledilmek üzere satın alınmıştır. Bu hikâyede elli sene sonra doğduğu şehre dönen bir genç kızın geçirdiği maceralar anlatılmaktadır.

★ Douglas Fairbanks Junior, Rita Hayworth «Ölmezden evvel» isminde bir kordelâ vücude getireceklerdir. Douglas Fairbanks Junior bu filimde ayni zamanda direktör muavinliği vazifesini ifa edecektir. Rita Hayworth, Brian Aherne ile çevirdiği «Daima kendisinden bahsedilen kadın» eserinde büyük muvaffakiyetler kazanmıştı.

★ Virginina kartaları» Amerikada son defa vücude getirilmekte olan büyük filimlerden biridir. Baş rollerini Alan Marshall ile Richard Carlson, Dickie Jones, George Houston oynamaktadırlar.

Amerikada yeni çevrilmekte olan filmler

Ona Munson, Eduard Norris, Otto Kruger, Nedda Herrigan «Skandal Skandal Üstüne» kordelâsında

BU GÜN ASRİ SİNEMADA

İLK UYANIŞ

DEANNA DURBIN'in MELVYN DOUGLAS - JAKIE COOPER ile beraber yarattıkları şayanı hayret dram filmi.

TÜRKÇE

ALİ BABANIN MİRASI

EDDIE KANTOR tarafından revü filmi.

Her gün saat 2,30 da ve cumartesi, pazar 11 de matine.

Beşiktaş SUAD PARK sinemasında

SAADET YUVASI

Türkçe sözlü - Arabca şarkılı. Seanslar: 2,30 dan itibaren devamlıdır.

Bir ibret ve aile filmi olan bu şaheseri bilhassa bütün genc kızlara tavsiye ederiz.

RADYO

Bu günkü program

13/12/940 cuma

8,00 Program	18,05 Müzik
8,03 Müzik (Pl.)	18,30 Şarkılar
8,15 Haberler	19,00 Fasıl heyeti
8,30 Müzik (Pl')	19,30 Haberler
8,45 Yemek listesi	19,45 Şarkılar
*	20,15 Rad. orkestrası
12,30 Program	20,45 Temsil
12,33 Şarkılar	21,30 Konuşma
12,50 Haberler	21,45 Orkestra
13,05 Müzik	22,30 Haberler
13,20 Müzik (Pl.)	22,45 Orkestra
*	23,00 Dans müziği
18,03 Program	23,30 Kapanış.

İki otomobil arasında

Dün saat 11 de Beşiktaştan Bebeğe giden Artinin idaresindeki 1731 numaralı taksi, Kuruçeşmede yolun kenarında duran 3508 numaralı taksiye çarparak arka kısmını parçalamıştır. Otomobilin de camları kırılmış, içinde bulunan Melâhat muhtelif yerlerinden yaralanmıştır.

Bir kadirşinaslık

Bursa (Hususî) — Bursaya ilk giren Türk ordusunun kumandanı merhum General Şükrü Nailinin askeri elbisesi, Halkevimiz tarafından getirtilerek Evin seref salonundaki hususi bir camekân içine konmuştur.

Mevlid

14/12/940 cumartesi günü öğleden sonra Emine Münire Sayarın ruhuna okunmak üzere Hafız Rıza tarafından Teşvikiye camiinde Mevlid okutturulacağından arzu edenlerin teşrifleri rica olunur.

Ölüm

Şehir meclisi azasından ve tüccardan Receb Havlucu kerimesi Muazzez irtihal etmiştir.

Cenazesi bu gün saat 12 de Tozkoparanda Haliç apartımanından kaldırılarak Fatih camii şerifinde cenaze namazı badeleda Edirnekapıdaki medfeni ebedisine tevdi edilecektir.

Cenabı Hak merhumeye mağfiret, kederdide ailesine sabrı cemil ihsan etsin.

Çelenk gönderilmemesi.

Düğün tehiri

14 kânunuevvel cumartesi akşamı mukarrer düğün davetimizin rahatsızlık dolayısile 21 kânunuevvel cumartesiye tehir edilmiş olduğunu muhterem davetlilerimize arzederiz.

Meliha Hikmet Tonak, Fevziye Osman Özgen

ŞEHİR TİYATROSU

TEPEBAŞI DRAM KISMINDA

Bu akşam saat 20,30 da

BULUNMAZ UŞAK

***

Beyoğlu İstiklâl caddesi

KOMEDİ KISMINDA

Akşam saat 20,30 da

PAŞA HAZRETLERİ

***

Beyoğlu Halk sineması

Bu gün 11 de, akşam 20 de

1 — Mihracenin Gözdesi.

2 — Hind Mezarı.

Şehzadebaşı

TURAN Sinema

ve TİYATROSUNDA

YARIN AKŞAM

San'atkâr NAŞİD

ve arkadaşları, okuyucu SUZAN ve yeni VARYETE numaraları.

ÇOCUK FABRİKASI

Komedi 3 perde

Sinema: Gündüzleri 11 den itibaren devamlı matineler.

2 BÜYÜK FİLM BİRDEN:

1 — BARBAROS

DEVRİNDE

VENEDİK

Türkçe sözlü ve şarkılı

2 — ÖLÜM SELİ

KEN MAYNART

Büyük sergüzeşt filmi.

Merhametten Maraz

Yazan: *Stefan Zweig* — 35 — Türkçeye çeviren: *Hamdi Varoğlu*

Bir humma nöbeti ortasında yataktan kalkmış, paltosuz ve şapkasız, incecik siyah kostümile, bir sair filmenam gibi dolaşmağa mı çıkmıştı? Fakat hiç süpheye mahal yoktu. Ta kendisiydi. Onu, sarkık omuzları, çekingen ve halsiz yürüyüşile, yüz binlerce insan arasında görsem tanırdım.

— Aman Mösyö Kekesfalva, burada ne işiniz var? dedim. Siz gidip yatmadınız mıydı?

— Hayır; daha doğrusu uyuyamadım...

— Çobuk even dönün. Fırtına her an patlamak üzere, görüyorsunuz. Arabanız burada mı?

— Evet, şurada... Kışlanın solunda, beni bekleyor.

— Mükemmel! Fakat çabuk olun! Hızlı giderseniz, vaktinde gene eve yetişirsiniz.

Kekesfalva'nın tereddüd ettiğini görünce, onu zorla götürmek için kolundan tuttum. Şiddetle silkinip sıyrıldı.

— Şimdi, şimdi gideceğim, dedi. Fakat... önce söyleyin bakayım, ne dedi?

— Kim?

Sualim ve hayretim asmimî idi. Tepemizde, rüzgâr gitgide daha şiddetle esiyor, ağaçlar inleyor, köklerinden sökülecekmiş gibi eğiliyordu. Her an, yağmura yakalanmamız muhtemeldi. Ben, yalnız bir şeyi, en tabiî olan şeyi düşünüyordum: Aklından her halde zoru olan ve fırtınanın yaklaştığını görmiyen bu ihtiyarı evine göndermek.

Kekesfalva, adeta müzber bir eda ile:

— A canım, doktor Kondor, dedi. Evden beraber çıktınızdı ya...

İşi ancak o zaman anlayabildim. Bu karşılaşma, demek ki tesadüfî değildi. İhtiyar, doktorun bana söylediği şeyi derhal anlamak için, orada, bahçede beni beklemişti. Bu ihtiyar ve hasta adam, burada, kışla kapısının önünde, elinden kaçıp kurtulmama imkân olmayan bu yerde, vaktile borclularına yaptığı bigi, inadla, ısrarla beni gözlemişti Bu taassublu azimkârlıkta, beni hem hiddetlendiren, hem müteessir eden birşey vardı

— Vaziyet mükemmel, diye cevab verdim. Netice çok iyi olacak, buna katiyen eminim. Yarın öğleden sonra daha fazla anlatırım, doktorla konuştuğum şeyleri harfiyen söylerim Lâkin şimdi siz arabanıza koşun. Görüyorsunuz ki kaybedilecek vakit yok, fırtına pek yaklaştı.

— Peki, gidiyorum.

İstemiyerek yürüyordu, yirmi adım kadar ilerletmeğe muvaffak oldum. Sonra, vücudünün, koluma daha ağır bastığını hissettim.

— Bir saniye, diye kekeledi. Bir saniye şu sıraya oturayım, müsaade edin. Adım atacak halim kalmadı.

İhtiyar, hakikaten sarhoş gibi sendeliyordu Kendisini, karanlıkta, en yakın sıraya kadar sürükleyebilmek için bütün kuvvetimi sarfetmeğ mecbur oldum. Gök gürültüsü, gitgide daha yakından geliyordu.

Kekesfalva, nefes nefese sıraya yığıldı. Yorgunluk onu harab etmişti. Zavallı yorgun bacaklarile, saatlerce ayakta duran bu kalb hastası ihtiyarın bu halinde, hiç de şaşılacak bir şey yoktu. Sarfettiği gayretin büyüklüğünü ancak o zaman anlamıştı. Öğleyin, işçilerin, evlerinden getirdikleri fakirane yemeği yemek için üzerine oturdukları, öğleden sonra yoksullar evindeki aceze ile gebe kadınların dinlendikleri, geceleri, fahişelerin askerleri çağırdıkları o fakirlere mahsus peykeye, şimdi o, şehrin en zenğin adamı, harab ve bitab, bir yığın gibi çökmüştü. Tamamen müsterih ve müteselli olmadıkça, bu peykeden kalkmasına imkân olmadığını derhal anladım. Arkadaşlarımdan biri beni bu garib adamla ahpablık edr vaziyette görecek olursa, ne çirkin bir şey olacaktı.

Ve yniden merhamet damarlarım kabardı. Bütün kuvvetimi, bütün irademi eriten o uğursuz acıma damgası, beni bir kere daha kapladı .Biraz daha fazla eğildim ve ihtiyarla konuşmağa başladım.

Ona, profesör Vienvot'nun, Fransada büyük bir muvaffakiyetle tatbik ettiği tedavi usulünden bahsettim. Derhal karanlıkta bir kıpırdanma oldu. İhtiyarın, o ana kadar gevşek bir halde yığılı duran vücudü, benden hararet almak istercesine yaklaştı.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, o tedavi usulünü izahtan ileri gitmemekliğim iktiza ederdi. Fakat merhamet, beni uzaklara sürükledi.

— Evet, bu tedavi usulü harikulâde neticeler vermiş, diye devam ettim. Bir kaç ay zarfında pek şayanı yahret semereler alınmış ve ihtimal ki, hayır muhakkak ki, Edit'in tedavisinden de ayni neticler elde edilecek.

Yavaş yavaş, bu mübalâğalardan hakikî bir zevk almağa başladım. Çünkü, bunların muhatabımı, fevkalâde teskin ettiğini görüyordum.

onun bana «sahi mi? Siz buna inanıyor musunuz?» yahud «Kondor sahi böyle mi söyledi? Kendiliğinden mi söyledi?» gibi her defasında sorduğu suallere ben, zâfımdan ve merhametten, kat'i ve enerjik cevablar verdikçe, onun vücudünün tazyiki daha gevşiyordu. Ben konuştukça, itimadının derece derece arttığını hissediyordum.

Orada kim bilir daha ne kadar kalacaktık. Fakat, yağmur fırtınasından hemen vvel çıkan ve ona yol açan son rüzgâr sağnağı birden bire esti. Ağaçlar, bir anda öyle şiddetli eğildi ki, çatırdadıkları duyuldu. Dökülen at kestaneleri, yere düşüp zıplıyor ve etrafımızı muazzam bir toz bulutu kaplıyordu.

Kekesfalvayı yerinden kaldırarak:

— Artık gitmelisiniz, dedim, eve dönmelisiniz.

Bu sefer, mukavemet göstermedi. Sözlerim ona kuvvet ve metanet vermişti. Biraz evvelki gibi sendelemiyordu. Benimle beraber yürüyerek, şuursuz bir telâşla arabasına yaklaştı. Şoför koluna girip kendisini otomobile soktu. O zaman, rahat bir nefes aldım. İhtiyar artık emniyetteydi ve ben kendisini teselli etmiştim. Nihayet, rahat, mes'ud, derin bir uyku uyuyabilecekti.

Fakat, üşümesin diye örtüyü dizlerine örtmeğe hazırlanırken, müthiş bir şey oldu. Birdenbire bileklerimi yakaladı ve mâni olmağa vakit bulamadan ellerimi dudaklarına götürdü. Önce sağ elimi, sonra sol elimi öptü, sonra bir kere daha gene sağ elimi ve sol elimi öptü.

— Yarın görüşürüz, yarın görüşürüz. Diye mırıldandı ve otomobil, şimdi azan ve soğuyan rüzgâra yakalanıp sürüklenir gibi fırladı, gitti. Olduğum yerde, kaskatı kaldım. Fakat o anda ilk damlalar dökülmeğe, yağmur kasketimin üstünde tıpırdamağa başladı. Koşla ile aramdaki on beş, yirmi metre mesafeyi, koşar adım geçmeğe mecbur oldum. Tam kapının önüne geldiğim zaman, gök yüzü bir şimşekle aydınlandı ve bunu, sanki bütün sema parçalanıyormuş zannını verecek kadar müthiş bir gök gürültüsü takib etti.. Pek yakına yıldırım düşmüş olacaktı. Yer sarsıldı, camlar, parça parça dökülecekmiş gibi şıngırdadı. Fakat, gözlerim, şimşeğin ani parıltısile kamaşmış olmakla beraber, biraz evvel, ihtiyarın, o şaşkın minnetdarlığı arasında ellerimi yakalayıp öptüğü zamanki kadar korkmadım.

Ertesi gün, şatonun mutad yolunu tuttuğum zaman, bir gece evvelki tesadüfü, hayal meyal düşünüyordum. Gösterdiğim ulüvvü cenabdan ve bunun bana verdiği zevkten memnundum. İnsan, kendisi mes'udken, başkalarını mes'ud sanır. Hakikaten de, şatonun kapısını çalar çalmaz, uşak beni bambaşka bir samimiyetle selâmladı ve derhal:

— Zâtâlinizi kule taraçasına çıkarmama müsaade eder misiniz? dedi. Küçük hanımlar orada sizi bekliyorlar.

Fakat, ellerindeki bu telâş nedir, acaba? Bana bakarken, gözleri niçin o kadar sevincle parlıyor? Gösterdiği bu ihtimam neden? Ne oluyor? İhtiyar Jozef, bugün beni taraçaya çıkarmakta niçin istical ediyor? Taraçaya çıkan merdiveni tırmanırken, zihnimden bu sualler geçiyordu. Fakat, bu neşeyi hissetmk güzel bir şeydi; bu berrak haziran gününde, halezoni merdiveni genc ve dinc bacaklarla tırmanıp, iki yandaki pencerelerden, şimalde, cenubda, şarkta, garbda, nihayetsiz uzayıp giden o geniş yaz manzarasını temaşa etmek te güzel bir şeydi. Nihayet, taraçaya on, on iki basamak kalmıştı ki, hiç beklemediğim bir şey beni olduğum yerde durdurdu. Uhrevî denilecek kadar hafif bir dans havası işittim. Keman, viyolonsel sesleri ve şarkı okuyan kadın sesleri vardı. Hayret içindeydim. Hem çok yakından, hem uzaktan işitilen bu musiki, gökten iner gibi akseden bu operet musikisi nereden geliyordu? Civar otellerden birinde bir orkestra çalıyordu da, rüzgâr, seslerini alıp buraya mı getiriyordu? Fakat bir an sonra anladım ki bu orkestra taraçada çalıyordu ve bir gramofondan ibaretti. «Her tarafta sihir ve füsun tevehhüm etmek, mucize beklemek ne saçma şey!» diye düşündüm. Esasen, böyle daracık bir taraçaya, bütün bir orkestra yerleştirmek kabil miydi? Bir kaç basamak merdiven daha çıkınca, hayretten dona kaldım. Musikinin bir gramofon sesi olduğuna şüphe yoktu. Fakat ayni zamanda, uğultulu, ufacık bir kutudan çıkmasına imkân olmayacak kadar serbest ve hakiki sesler de geliyordu. Bu genc kız seslerinde, çok fazla neş'eli bir canlılık seziliyordu.

[Arkası var]